

ЛІТЕРАТУРНИЙ ПРОЦЕС ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ 50-Х РОКІВ ХХ СТ. НА ХМЕЛЬНИЧЧИНІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЛИСТІВ МИКИТИ ГОДОВАНЦЯ ДО МИКОЛИ СКОРСЬКОГО

Автори подають добірку листів байкаря М. Годованця до голови Хмельницького літературного об'єднання М. Скорського – відомого педагога, журналіста, науковця – літературознавця.

Ключові слова: листи, альманах, літоб'єднання, байка, література, молоді письменники.

The literary process of the second half of the 1950s in Khmelnytskyi region through the prism of Mykyta Hodovanets's letters to Mykola Skorsky (Introduction and commentary by Viktor Prokopchuk and Lev Bazhenov)

The editors offer a collection of letters by a fabulist M. Hodovanets addressed to the head of Khmelnytskyi literary association M. Skorsky, a well-known teacher, journalist and a literary scholar.

Key words: letters, literary miscellany, literary association, fable, literature, young writers.

Микита Павлович Годованець і Микола Андрійович Скорський – подоляни, вихідці з Вінниччини. Оскільки біографічну хроніку М. Годованця ми докладно окреслили в попередніх дослідженнях [див.: 6; 7; 8], дозволимо собі зазначити лише деякі життєві віхи другої дійової особи цієї публікації – М. Скорського.

Народився він 9 серпня 1920 р. в с. Юшківці Оратівського району, де його батько завідував початковою школою. Пережив голодомор 1933 р., був свідком масових репресій 1930-х рр. Якраз у їх розпал, 1937 р., став студентом філологічного факультету Київського державного педінституту ім. М. Горького. Там, у Києві, його заповонила літературна стихія – відвідував "літературні четверги" в редакції "Літературної газети", цікаві зустрічі в "Комсомольці України", пробував себе у критиці, випускав сатиричну стінгазету "Гуморист". З уведенням у вересні 1940 р. плати за навчання в середніх і вищих навчальних закладах через фінансові труднощі на останньому 4-му курсі перевівся на заочне відділення і влаштувався вчителем мови та літератури в Мартинівську середню школу на Канівщині, щоб допомагати батькам навчати молодшого Олександра – студента 2-го курсу хіміко-технологічного інституту.

Випускні іспити складав під завивання сирен, бомбові вибухи. Брав участь в обороні Києва. У вересні 1941 р. поранений командир відділення М. Скорський потрапив у полон разом з іншими більш ніж 660 тис. бійців та офіцерів Південно-Західного фронту, які через стратегічні прорахунки Головнокомандувача зазнали голоду, холоду, поневірянь і заплатили здебільшого не тільки честю, а й життям.

Миколі Андрійовичу пощастило – на початку війни німці нерідко рядових бійців відпускали з таборів військовополонених додому. Так восени 1941 р. опинився на Чемеровецьщині, у с. Драганівка, на батьківщині дружини... А з визволенням краю влився в лави діючої армії й у складі 1031 полку 280 стрілецької дивізії визволяв Україну та Польщу. І знову ж таки у вересні, але вже 1944 р., на Сандомирському плацдармі був важко поранений (втратив ліву руку)...

У січні 1945 р. обійняв посаду відповідального секретаря Чемеровецької районної газети "Голос стахановця", через півроку – таку ж посаду в Орининській районці – "Червоний прапор" [див.: 9].

Восени 1946 р. став учителем вечірньої школи робітничої молоді № 1 у Кам'янці-Подільському, 1947-го – викладачем педучилища. Виявив особливий інтерес до української дитячої літератури, піддавав літературному аналізу доробок тогочасних дитячих письменників, публікувався. Так влився до об'єднання кам'янецьких письменників, літературознавців, яке особливо поживило свою діяльність у середині 1950-х, став членом його бюро, редколегії першого досить об'ємного літературно-художнього альманаху "Кам'янець-Подільський" [див.: 2].

Саме в цей період відбулося знайомство з Микитою Павловичем Годованцем, який тільки після смерті Й. Сталіна, аж 1954 року зумів повернутися до Кам'янця-Подільського, з'єднатися із сім'єю – дружиною Серафимою Миколаївною та сином Анатолієм. Поселився в будинку батьків дружини, 10 грудня отримав призначення вчителем праці в 4-у міську семирічку, що розташовувалась на Руських фільварках. У статті “Жодного дня без байки (до 90-річчя від дня народження М.П. Годованця)” Микола Андрійович так описує їх першу зустріч: “На початку вересня 1955 року до вчительської кімнати Кам'янець-Подільського педучилища, де я тоді працював викладачем української мови та літератури, зайшов літній чоловік. На вигляд йому було за шістьдесят, а бліде, стомлене обличчя виказувало за давню хворобу серця. Запитав про мене.

– Годованець... Микита Павлович, – відрекомендувався.

Тоді це прізвище говорило мені небагато, бо в другій половині 30-х – на початку 40-х років, коли я навчався в інституті, студентам – філологам у лекційних курсах імен Годованця та деяких інших письменників не називалося, не згадувалися вони і в критичних статтях та оглядах.

– Тут – байки. Як матимете вільну годину, прочитайте з олівцем і скажете свою думку... Можете й ляяти діда...”

Згодом, 1957 року, ця палка стараннями редактора А. Косматенка з передмовою П. Сліпчука у видавництві “Радянський письменник” перетворилась на красиву червоненьку на 220 сторінок книжку, куди ввійшло 88 оригінальних байок та 27 – за мотивами Езових творів [див.: 1].

“Не криючись скажу, – писав пізніше М. Скорський, – що з приємністю прочитав на титульній сторінці подарованої збірки напис автора: “Вельмишановному Миколі Андрійовичу, через чий перший фільтр ці байки пройшли, прямуючи в широкий світ. З пошаною М. Годованець. 22.IX.57” [5].

Наприкінці 1956 р. Микола Андрійович перейшов на роботу до редакції обласної газети “Радянське Поділля”, очолив відділ культури і шкіл й одночасно обласне літературне об'єднання. Стосунки з Микитою Павловичем Годованцем переходять в іншу площину, набувають характеру сталого обміну думками здебільшого з проблем діяльності обласного літоб'єднання, підтримки й спрямування літературного процесу на Хмельниччині. В особистому архіві М. Скорського збереглося 95 листів з доданими до них байками, документами, які адресат не тільки зберіг, а й упорядкував у хронологічному порядку в 4 блоки. Перші 20 листів, репрезентовані тут читачеві, припадають на 1957–1959 рр. – період становлення й утвердження Хмельницького обласного об'єднання, незалежного від Вінницької обласної організації Спілки письменників України.

Микита Павлович, який, власне, сам спинався на ноги після майже десятилітнього перебування на Колімі, особливо дбав про автономне письменницьке обличчя хмельницького літоб'єднання. “Чи не вийде так, що наш альманах зіллють з вінницьким?” – з тривогою перепитував М. Скорського 20 травня 1959 р. – “А чи не вирішуватимуть долю нашого альманаха (його літературне лице) літератори Вінниччини?” Тому й пропонував створити обласний громадський літфонд. Гонорар за “Казку про золоту рибку” віддавав “у довгострочну позику об'єднанню в фонд організації видавництва художніх творів наших письменників Поділля” (лист від 28.03.1957 р.). Він розумів, що письменнику, насамперед молодому, потрібно друкуватися, бо це “стимулює молодих і допоможе їм в роботі і рості” (лист № 2 від 28.03.1957 р.).

Особливої наснаги Микиті Павловичу надало поновлення 1957 р. у Спілці письменників і реабілітація, котру сприйняв як офіційне вибачення влади за вчинену несправедливість. Працював наполегливо, його девізом стало “Жодного дня – без байки!” Щойно рукопис збірки “Байки” розіслав рецензентам, зразу ж узявся за

Езопові твори. А 29 квітня 1958 р. повідомляв Миколі Андрійовичу: "Вже книжка моя перчанська "Осел на хаті" вийшла – маю сигнальний примірник... Ще в квітні написав 50 нових езопівських байок, десять своїх опрацював і нових нашкрябав. Трохи забагато, боюсь, щоб знов від перепрацювання не злягти..."

М. Годованець досить відповідально ставався до своєї праці. Не раз картав себе за те, що відправляв до редакції не "вистояну" байку і просив не друкувати, давав наступний набагато кращий варіант (див. два варіанти байки "Ослиця в квітнику", dodаних до листа № 17 від 10 червня 1958 р.). Ще й оправдовувався: "Вилайте мене, старого дивака: нащо виганяти пастися "Ослицю" на квітник, коли він ще не визрів? Вже скільки разів сам собі казав: ніколи не поспішай посилати свіжину. А тут вночі написав, а на ранок вигнав пастися. Тільки як будете лаяти, то добре лайте, щоб удруге знав і так не робив". А згодом зробив і третій варіант байки. Відомо, що він підготував аж шість варіантів байки "Індичка на пенсії" і тривала ця робота протягом півроку.

До молодих письменників ставився більш поблажливо, розумів, що ініціативу не варто губити, що досвід приходить із часом. Турбувався про вихід книги М. Головина. Вважав некоректною критику книжки гумориста-початківця В. Яцкова Самійлом Черненкою на тлі його, вже досвідченого автора, далеко не першої книжки байок. "Тільки-но закінчив читати повість Тулизика в альманасі (мова про повість "Передній край" Петра Тулизика у другому випуску "Літературного Поділля" за 1957 рік. – В. П., Л. В.) і бачу, що рецензент "Літ. газети" несправедливо очорнив її, як і вірші Головина. Звісно, Тулизик – не Гончар і навіть не Стельмах, але талановитий початківець" (лист № 11 від 10 листопада 1958 р.). Особливо турбувався про рід Василя Василашка і В'ячеслава Волохівського. "До речі: тут будуть для Хм. альманах вірші моїх підшефних поетів Волохівського і Василашка, – писав 8 липня 1957 р. Миколі Андрійовичу. – Здібні хлопці! Ростуть, вчать! Виберете щось і для газетної літ. сторінки, чи просто так дасте, як то Ви дали були про якогось молодого. Це обидва студенти к/о технікуму, селянські хлопці: Василашко – з Новоушицького р-ну, Волохівський – з Балинського¹. Він ще не раз і не в одному листі повертався до своїх "підшефних", турбувався про їхній хоч і скромний, але чесно зароблений гонорар: "Дізнайтесь, чому не вислано гонорар нашим молоднякам – Волохівському та Василашку. Вони ж без гроша" (лист № 11 від 7 січня 1958 р.). А згодом і порадив разом з молодим поетом: "Василашко росте в сторону сатири. "Л.Г." відзначила хлопця..." (лист № 12).

У листах М. Годованця порушувалася проблема взаємодії письменника й видавця, скутого ідеологічними путами, він дорікав, що редактори бояться немилості, беруть "зелененьке", "беззубеньке", зате "актуальненьке..." У листі (квітень 1957 р.) розповідав М. Скорському, як київському редакторові, котрий ставив М. Годованцю за приклад Сергія Михалкова, послав байку самого С. Михалкова. "Він її якраз не знав, ну і розчехловив так, що аж пір'я полетіло. Потім я йому відкрив "секрет". Сміху було. Але воно характерне явище в нашому літ.-газ. світі" (лист № 3, квітень 1957 р.).

Стосунки між М. Годованцем і М. Скорським будувались на взаємній повазі, відповідно до ролі кожного в літературному процесі. Нерідко діставалося Миколі Андрійовичу, майже в кожному листі Микита Павлович чогось вимагав, докоряв, підганяв, радив. Але справедливо, задля спільної справи. А той затуляв собою глуху до думки творчої людини ідеологічну систему. Однак за зовнішньою вимогливістю ховалася скупа чоловіча любов до соратника, повага й довіра. Але про все це краще повідають самі Годованцеві епістоли.

¹ Микита Павлович припустився помилки щодо Балинського району, якого насправді не було. Ідеться про село Балин тоді Смотрицького району.

Шановний Миколо Андрійовичу!

Дякую за одвертий лист. Для автора щиро висловлена правда – найдорожча річ. Мас бути ясне й те, що байку треба вміти читати. На практиці воно буває так, що в газетах найшвидше ідуть речі, на жаль, найпримітивніші. А як чуть складніша – назад. "Осот" довгенько лежав, у друк просився. Не підходить, а це, спасибі, підійшов. І багатьом подобався: ця хиба у нас є: "осот" там викинуть, а в друге місце, дивись, уже й пристроїли. Актуальніше питання – зеркало життя!

Прикро тільки те, що "Хориста" не сподобався Вашим товаришам. Я шкодую, що у них поганий смак. Це – одна з кращих моїх байок. І підносить вона найболючіше питання нашого сьогодні, картає хибу, яку треба випікати розпеченим залізом. Може, комусь не подобається тому, що сам він любить з любов'ю виконувати накази "по записочках" начальства. Може, я її де влаштую в Києві. Ось завтра їду, викликають верстати мою книжку.

Знаєте, М.А., я зробив дуже цікаву роботу: Езопа. До тих, що ото Ви чикали, я зробив іще 17, і всі 27 ідуть у збірці. Тепер я зробив іще 50 і думав би випустити збірку "Сто байок Езопа" (25 – прозою). Як Ви думаєте – цікава робота? Ці останні не на міжнародню тему, а такі собі, з перчиком. У нашій літературі нема нічого подібного. Та і в рос. нема. Те, що видавалося в минулому віці, – те на сьогодні нічого не варте (в розумінні художнього оформлення).

А що, якби видати її в обласному видавництві? Адже Сталінське, Одеське, Львівське, Закарпатське та інші видають своїх авторів. Чому б не видати нам? Зробити так, щоб і центральні позаздрили і зовнішньому оформленню, і характеру книжки. У всякому разі, ми б дали Езопа, а таких творів в сучасному світі і ніхто не видавав. У Езопа 2500 років за плечима, а він заговорить сьогоднішньою мовою.

Подумайте. А 27-го погодимо це діло.

Привіт. Ваш М. Годованець

Шановний Миколо Андрійовичу!

Доброго здоров'я! Привіт Вашим товаришам по роботі!

Посилаю замітку про роботу нашого літоб'єднання. Посилаю вирізку з проспекту видань в-ва "Рад. письменник", а також "Мій творчий шлях", щоб у Вас був під руками матеріал про мою літ. роботу. Може придасться, коли писатимете рецензію на книжку "Байки" (я думаю, то Вам і карти в руки).

Передайте в бухгалтерію дані про мої роки, щоб з мене в майбутньому не нараховували за бездітність.

Листи мені надсилайте (і літ. об'єднання і бухгалтерія) на мою домашню адресу: м. Кам'янець-Под., вул. Шевченка № 83, Микиту Павловичу Годованцю. В редакції затримуються.

Закінчив я роботу над збірником "Сто Езопових байок". Ще доробляю "запас" – може що забракують. Оце то роботонька була! А практика яка? Запропонував Держлітвидаву на 1958 рік. На май мушу здати в роботу. Зараз шліфую. Евг. Моїсеївна береться написати до збірки про мою роботу над Езопом вступну статтю¹.

Здає у Дитвидав абхазьку нар. казку "Хуардидж" (нар. епос) і "Казку про рибалку та рибку". Остання робота дуже сподобалася і Евг. Моїс. і всім, кому читає у Києві. Цікаво, чи вона Вам не придалася б у альманах? 350 рядків віршу. Зроблено оригінально з укр. нар. колоритом (сюжет то світовий, але за Пушкіном). Ніякий не переклад, цілком оригінальна трактовка теми, своєрідні типи. Може Вас буде

¹ Євгенія Моїсеївна Гінзбург – доцент Кам'янець-Подільського державного педінституту, брала активну участь у роботі Кам'янець-Подільського літоб'єднання, підтримувала Микиту Павловича як майстра української байки, турбувалася про становлення творчої молоді серед студентів та учнів.

"смуцать" гонорар (розмір), то ми договоримось. Мені з альманаха не багатіти. А якщо домовимось, то гонорар я можу дати в довгострочну позику об'єднанню в фонд організації видавництва худ. творів наших письменників Поділля.

Я гадаю, що пора б нам подумати про утворення такого фонду. Треба, щоб самі письменники, дома творчості і культури наших міст, парторганізації внесли щось з своїх можливостей. Письменники можуть подарувати частину свого гонорару за альманахи, бюро можуть організувати літ. виступи з спец. метою на користь фонду, парторганізації можуть асигнувати щось там трохи, а дома нар. творчості віддати свої на це фонди. На літ. вечорах можна організувати лотереї, щоб виручка пішла в цей фонд. Під лежачий камінь вода не тече. А якщо хтось, чистоплюй, скаже, що може тут щось незручне, то вільно йому говорити, а мета буде досягнута: не все ж у руки комусь заглядати, а самим за своє діло беручіш братися. Видання творів наших достойних письменників, групових збірок буде реальним досягненням нашої організації, стимулює молодих і допоможе їм в роботі і рості.

Коли ж нарешті вийде Головін? Я б хотів написати рецензію на його книжку. Дуже він мені подобається. Будуть з нього люди. Треба йому створити умови росту, а головне – роботи. Взять би його в газету!

Що буде з моїми байками для Вашого альманаха? Я боюсь, що Ви підбиратимете по газетному стилю – злободенність і спец. жовтневі теми, а у мене ж сатира. Друге: "смуцаєт" мене те, що у Вас кращі байки бракуються під тим поглядом, що "товаришам не подобається", ось як з "Хористом". Що ж саме в ній не подобається? я не можу дібрати розуму. Усім і тут, і в Києві вона подобалася, а Вам там не подобалася. Може в чому що не так, так можна ж обробити! Я ж газетяр і над матеріалом працювати вмію. У мене вибір великий (і Езоп, і свої оригінали, нові є). Байка – не завжди фейлетон. Вона більш узагальнює. І так до неї й підходить. А інакше можна впасти в халтуру, як це трапляється і в "Роб. газеті" та "Літ. газеті".

Було б гарно, щоб Ви, будши в Кам'янці, побачилися зі мною.

Ваш М. Годованець

Мій творчий шлях

Народився 2 листопада 1893 р. в с. Вікнині Джулинського району на Вінниччині в селянській родині.

Закінчив второкласову учительську школу. Учителював до 1924 р. З 1924 р. перейшов на журналістську роботу.

Почав писати вірші в 1907 р. Вперше було надруковано вірші в 1912 р. в журналі "Маяк" (Київ). Ширше почав друкуватися в 1917 р. Перша байка надрукована в 1917 р. в ревельській газеті, де я відбував військовою службу.

Перша збірка творів вийшла в 1920 р. – "Д. Бідний – Байки і пісні" у видавництві політвідділу н-ської дивізії Червоної армії (переклад на укр. мову).

Далі вийшли такі збірки:

1	1927 р.	"Незаможник Клим" (м. Вінниця)
2	1928 р.	"До добробуту й культури" (м. Житомир)
3	1929 р.	"Парася на парастасі" (весела книжка "Плужинина")
4	1930 р.	"Будяки" (м. Харків, сілград. болячки)
5	1930 р.	"Довгоносики" (Харк., антиреліг. байки)
6	1930 р.	"У колектив" (на колг. теми)
7	1931 р.	"Трактор і рало"
8	1932 р.	"Байки" (клас. боротьба)
9	1937 р.	"Золотий ключик" (перекл. з рос. мови казки О. Толстого)

Одинадцята книжка "Байки" виходить в найближчому місяці у в-ві "Рад. письменник" (125 байок).

Виготовлено до друку і запропоновано на 1956 р. в-ву "Держлітвидаву" "СТО ЕЗОПОВИХ БАЙОК".

Написав і запропонував Дмитридаву "Казку про золоту рибку" (за сюжетом Пушкіна) та абхазьку нар. казку (нар. фольклор) "Хуардж".

Працюю над оригінальними байками.

М. Кам'янець-Под., вул. Шевченка № 83

Годованець Микита Павлович

№3

IV.1957

Шановний Миколо Андрійовичу!

Рецензія на наш альманах нагадала мені, що у нас з Вами на совісті ще є нерозв'язане питання. Властиве – у Вас. Чому б Вам не сказати одверто – що і як? Не подобаються, чи не підходять – так і сказати. А ще коли б Ви сказали, чому саме не подобаються, чи не підходять – було б зовсім добре. Я вже виріс з того періоду, коли це кривдить, чи ображає, чи дуже вражає. А коли б це я і моя байка мала користь з В. відповіді так це було б і корисно. Одне у мене є хороше: люблю працювати над твором, щоб був кращий. Що гостріш (але щира, правдива, дружня) критика, тим для мене вона корисніша. Звісно, я не сліпо йду на зауваження, у мене є і своя думка, але я дуже радий завжди, коли мене хтось наштовхне на новий ход у грі. Багато я зробив для своїх байок під час роботи з кам'янецькими товаришами (в тім і Ви), а ще більш після зауваження київських друзів. Було так байку пересиплю, що мало що й залишиться. а виходить краща.

Я знаю, що для газети треба. Сам працював у газетах. Вам хоч би і не дуже-то, хоч і зелененьке, але актуальненьке, до теми дня. Адже, коли б я надіслав до В. газети і найкращі з тих, що надруковані в "Перці", "Вітчизні" (я думаю, щоб навіть Крилов прислав в редакцію свої шедеври про Осла і Солов'я, "Квартет", "Ворона і Лисиця") – редакція забракувала б і найшла б причину... Ви знаєте, був у мене такий випадок: один з київських моїх друзів, яким я часто користувався для вивірки своєї роботи, дуже завжди ганив мої твори (було так в роках 1947-49), крив їх во-всю

Я йому і на укр. і на рос. мові посилаю – б'є підряд. Яюсь посилаючи йому свої рос. байки підклав байку Михалкова. Він її якраз не знав, ну і розчехвостиє так, що аж пір'я полетіло. Звісно, воно і Михалкова можна і часто є за що крити, але тут смішно вийшло, бо він усе мене навчав, що треба у Михалкова ечити байки писати. Потім я йому відкрив "секрет". Сміха було. Але воно характерне явище в нашому літ.-газ. світі.

От я Вам пошлю перероблену байку "Мудрий керівник". Побачите, як воно опрацьовується під добрий настрій. По-друге, може придасться, умістите її в газеті.

А заразом ще дещо пошлю. Байки наче (мені, принаймні, здається) не погані беруть важливі теми, але... Вам би до підготування до весни сатирку б, правда? Давайте теми, присилайте листи з місця, може що й вийде, як утягнете.

Ви знаєте, "Осот" колись і Вам був сподобався, і Евг. Моїс. за цю байку поставила 5 з плюсом, хоч мені вона здавалася не зовсім багато зробленою. Але ж газети часто бувають беззубі і боягузи: нащо чіпати тих, хто пересаджує "осот" з одного города в другий?! Боронь боже, чіпати таке начальство! Воно - недоторкане! Святе! На нього не можна, як на бозю, пальцем і показувати. (Якби на стрілочника...) Візьме і стане кованою ногою на босу ногу (пам'ятаєте – у мене "Героним"?). Я в одній байці дав таку кінцієку, киваючи в бік сатириків:

"Ми любим Правду – наше сонце дня.
У боротьбі зі злом всі будьмо мужні!
Нехай нас не спиня
Ні сила, ні рідня,
А ні стосунки дружні!"

На жаль, в редакціях подекуди сидять не сатирики, а такі, що бояться сатири, котики, що люблять ходити в панчішках, щоб часом не виявилися пазурі. А пазури так необхідні проти поганців усіляких (не віраю на ліца).

Так я відбився від теми... Посилаю кілька байок, кажу. Але тільки ви обов'язково відповідайте щиро і відповідайте обов'язково не гаючись. За критику і зауваження буду, М.О., дуже вдячний. Ви розумієте: я на Ваші зауваження і саму гостру критику подумаю і щось таки та зроблю в байці краще.

Стаття Логвиненка дуже хороша і правильна (це не тому, що про мене там гарно сказано). Дещо можна було зробити в ній ґрунтовніше, краще треба було її опрацювати. В основному, як кажуть добра річ, корисна буде для тих, для кого потрібна наука (правда, деякі думають, що вони ще можуть повчити декого).

Моя робота над байками Езопа дістала схвалення в Києві. Як Вам подобається розробка його байки "Хвіст і Голова"? Помістили б Ви її. Хіба у нас не буває, що така Голова довіриться Хвостові і спускається на нього, владу передає. До перевиборів застосувати б.

Ваш Микита Годованець

№4

25.IV.57

Шановний Миколо Андрійовичу!

Посилаю пару нових байочок, може використаєте в літ. сторінку "Р.П." Це з серії "СТО ЕЗОПОВИХ БАЙОК".

Іду 29 в Київ. Везу Езопа Держлітвидаву (замовлення давно подав і прийняли).

Чому ж Ви не подали інформації про зустріч членів нашого літоб'єднання в клубі офіцерів? Могли б обробити її по-своєму, але замовчати – не хорошо! Погане враження це справляє (відверто кажу).

Пишучи, Ви нічого не сказали мені про "Золоту рибку": прийнятна це для альманаха пропозиція? Прочитайте мій той лист товаришам, поміркуйте і скажіть. Якщо у Вас не піде, я її дам десь інде. Може Вам вона потрібна для ознайомлення, можу вислати. Річ, наперед кажу, гарна, хотів би почути і від Вас, як спеца по дитлітературі, думку про цю роботу.

Написав ще одну казку (третю). Везу в Київ.

Написав останнім часом пару добрих оригінальних байок, але гостренькі, з перчиком, для Вас, боягузів, неприйнятні. Пробачте, але так мені здається.

Матеріал для альманаха забезпечений. Ви мені не шліть офіційних запрошень, а по-простому скажіть: скільки Вам треба? Характер байок моїх знаєте: сатира.

Ви, виявляється, уже з родиною живете в Хмельницькому. А я пробував шукати по старій адресі!

Привіт! Семеновського пісня гарна. А коли вийде книжка Михайла Сибіряка? Привіт їм!

Ваш М. Годованець

Шановний Миколо Андрійовичу!

Як і домовились, посилаю в першу чергу байки для збірника:

1. На пасіці.
2. Коваль та його Пес.
3. Курка та господарка.
4. Мудряща бабуся.
5. Галасуни.
6. Корова в просі.

Це все на актуальні теми. Було б дуже непогано, щоб їх (крім "Курка та господарка" і "Коваль та його Пес", посланих в "Літ. газету") використали перед тим в газеті і в таких номерах, де могли б платити трохи більш, ніж ото заплатили за останню байку (вона варта була кращої оплати). Може б Ви домовилися з секретаріатом про це, чи загалом про оплату моїх байок. А довідку для бухгалтерії я таки пришлю.

У мене таке до Вас прохання: з'ясуйте з своєю редколегією альманаха, чи з керівними товаришами про те, чи піде в альманах казка про золоту рыбку. Мене це питання дуже цікавить, я Вам казав – чому саме. Цей світовий сюжет в українській літературі не розроблювався. Початок Глібова не може заповнити прогалину, що є в нашій літературі щодо оригінальної розробки цього сюжету. А оригінальна трактовка і національний колорит казки варті уваги. Це солідна робота і для альманаха була б видна і цінна (звісно, може я пристрасний, як автор). Гонорар мене, в даному випадку, не так цікавить, як те, щоб казка якнайшвидше побачила світ, а саме цього року, поки мене ноги носять.

Прошу вас: розе'яжіть якнайшвидше і сповістіть мене.

Нехай Вашу редакцію не похилить в інший бік те, що Вам хотілося би вмістити щось на тему колоніалізму (в крайньому разі можна дати пару байок під псевдонімом, якщо незручно давати під одним прізвищем декілька річей).

Чекаю відповіді.

Ваш М. Годованець

Кам'янець-Под., Шевченка 83.

Шановний Миколо Андрійовичу!

Я оце переглядав копії листів і жажнувся: скільки я Вам написав! Пишу ще з такого приводу: тут я не можу передплатити словника укр.-рос. Грінченка. Прошу Вас подзвонити в книгарню, відділ передплатних видань, і попросити, щоб дали кілька примірників для Кам'янця. Якщо не буде для Кам'янця, то передплатіть мені там один примірник. Візьміть на своє ім'я, а потім переправимо, або зразу на мое ім'я. Адр.: Шевченка, 83.

Це обов'язково, бо мені без Грінченка, як без рук. І напишіть негайно про результати.

Друге: нагадайте Головину таке: коли людина щось обіцяє, то повинна свого слова додержувати. І про свою обіцянку треба пам'ятати.

До речі, його книжка буде продаватися в Кам'янці?

Далі: як з моєю пропозицією про утворення видавничого фонду?

Я можу подарувати в нього гонорар за свою казку про золоту рыбку, якщо Ваш альманах її надрукує. Нехай молоді виходять у світ. Тільки, зрозуміло, без халтури.

Далі: як з пропозицією видавати при газеті "Літдодаток", як ото я колись видавав при "Радянській Волині". Це для молодих був би великий стимул: журнал в мініатюрі! Там і передова, і оповіданнячко, чи уривок і вірші, і літпоради, і бесіди, і критика, і бібліографія. Орган об'єднання і газети. Оригінальна річ була б! Колись нам в Житомир початкуючий Голованівський із Одещини чи Херсонщини прислав реч.

Далі: щось не бачу своїх байок в газеті. Ви писали: будуть.

Далі: що вміщене в агітзбірнику з моїх речей?

Словом, уділіть мені півгодини і дайте відповідь на всі ці запитання. Добре?

До речі: тут будуть для Хм. альманаха вірші моїх підшефних поетів – Волохівського і Василяшка¹. Здібні хлопці! Ростуть, вчаться. Виберете щось і для газетної літсторінки, чи просто так дасте, як то Ви дали були про якогось молодого. Це обидва студенти к/о технікуму – селянські хлопці: Василяшко – з Новоушицького р-ну, Волохівський – з Балинського.

Я ще мав би охоту дати Вам для альманаха чудову пісню про Кармалюка, записану моєю родичкою в 1942 р. на Уралі від переселенки з Поділля (переселилась ще до першої революції 1905 р.). Піде з (нотами).

Ваш Микита Годованець

№7

18.IX.57

Шановний Миколо Андрійовичу!

От так видавництва! Книжка коли вже вийшла, а досі ще її нема в Києві. Можливо у Вас є в продажу? Мені було б дуже приємно, якби Ви дали про неї хоч невеличку замітку: альманах – до сорокаріччя Жовтня і книжка моя – творчий мій звіт за сорок років роботи байкарської.

Мою книжку дуже гарно зустріли письменники (я всі свої примірники роздаю!). Хвалять, що виділяється з поміж усіх байкарських книжок почерком творчим і багатством зачеплених питань. Днями жду одної рецензії в київській вечірці.

Я замовив рецензію одному байкареві для нашого альманаху, але, облудник, обдуриє – не має часу. Воно дивно: у таких людей і губа – як халява!

Привіт усім знайомим.

Ваш М. Годованець

Іду ще на Донбас. А додому повернуся так за тижнів 2-3.

Я друкуюся у білоруській пресі: одну байку давніш надрукували в журналі "Белорусь", а оце виходить на передньому місці в "Вожику" (казали мені).

№8

XI.57

**Голові бюро Хмельницького обласного
літоб'єднання тов. М. А. СКОРСЬКОМУ**

Сердечно дякую вам за поздоровлення з сорокаріччям Великої Жовтневої соціалістичної революції.

Сповіджаю вас, що мене 30.IX ц. р. відновлено в членстві в Спілці письменників.

Вітаю в випуском № 2 "Літературного Поділля" [див.: 3], що є незаперечний доказ зростання нашої організації і підвищення рівня майстерності наших авторів, що є дуже радісним явищем: наші автори працюють над собою, ростуть!

Для мене персонально цей номер має велике значення, бо в ньому наведено дані про мої молоді роки, літературне початківство. Шкодную тільки, що не подано хоч би в скороченому викладі вірш, яким я горжусь, "До рідного народу"², насичений, як мені

¹ Василь Федорович Василяшко за підтримки М. Годованця в 1950-х рр. зробив непоганий "розбіг" у літературі, став відомим письменником, публіцистом, літературознавцем. На зустрічі в меморіальній Годованцевій кімнаті в Кам'янець-Подільському історичному музеї-заповіднику з вдячністю згадував студентське знайомство з байкарем, неодноразові "візити" до Микити Павловича додому, його поради. Згодом опублікував у київських виданнях кілька наукових розвідок про М. Годованця, зокрема "Байка за колючим дротом, або Відомий і невідомий Микита Годованець" // Літературна Україна, № 37 за 22 вересня 2005 та Вітчизна, № 9-10 за вересень – жовтень того ж року.

² Вірш "Народу рідному – усі!" був уміщений в одноденній газеті "Свято Поділля", присвяченій відкриттю 22 жовтня 1918 р. Кам'янець-Подільського державного українського університету. У ньому М. Годованець висловив не тільки особисте кредо, а й розуміння ролі та місця новоствореного навчального закладу в долі України, що спиналася на ноги як незалежна держава, закликав українство, насамперед викладачів, студентів, віддати всі сили патріотичній справі служіння рідному народові.

здається, високим громадським пафосом. Він би явився свідком мого громадського голосу в перші часи зростання нашої пролетарської літератури. Та зробленого не переробити, тому нічого про це й говорити.

Мушу зауважити одну річ: мої байки вміщено без потрібної передмови, та ще й (очевидно, через недогляд) примітку із збірки "Езопових байок" поставлено не поверх байок, а до одної з них, – це раз, а по-друге, що редакцію їх взяти не з езопової збірки, як я подав Вам, а з книжки "Байки", а через це Павло приплівся зовсім незрозумілий, – це вимагало б пояснення відповідного. Боюся, що буде мене критика крити не за мою вину. Це, на мою думку, непростимий недогляд редакції і, не сказати би гостро, свавільне поводження з автором. Воно й не вимагалось ніякими обставинами, – бо редакцію було з Вами мною погоджено під час останнього з Вами побачення.

Тепер прошу передати привіт Черненку за кваліфіковану і розумну рецензію на мою книжку байок¹. Правда, назва статті не зовсім вдала, бо про яких двох байкарів може йти мова? Вірніше б статтю треба було назвати "Дві книги подільських сатириків". Книжка Яцькова не є книжкою байок, а книжкою гумору чи сатири. Але й це не біда. Вірніш було розглядати кожну книжку окремо, бо там в зіставленні двох книжок роль Яцькова якось виглядає роллю бідного родича, що не є правильним. У нього є своє лице, виразне. І його треба було розглянути детальніше як із збоку ідеї, так і техніки, щоб молоді автори наші на ній повчилися як доброму, так і негативному, що є там.

Якщо буде у вас Яцьков, передайте йому моє прохання вислати мені свою книжечку. Спитайте, Миколо Андрійовичу, чи одержав послану йому порядком обміну мою "Байки".

А ще прохання до Вас: скажіть Головину, що я прошу купити для мене три примірники альманаха в добрій обкладинці і переслати мені посилкою. Я гроші поверну.

А ще мене цікавить, коли, нарешті, його книжка, звільниться з-під арешту. Право, соромно нашій літорманізації, що не може вжити заходів до розв'язання справи з його книжкою. Це ж знущання над автором. Невже не можна роздобути коштів таких мізерних? Врешті можна звернутися до обкому партії, якщо не можна дістати їх з джерел.

Я не читаю альманаха, тільки перелистаю, але бачу, що захоплюючі матеріали. Очі мені після грипу болять, а холода хворобу підсилюють, просто біда.

Мушу днями їхати в Київ – везти свою другу збірку "150 Езопових байок – Ріка Мудрості" і третю – перчанську "Мудрий ховрах". Езоп дістав непогану рецензію, як труд, "який буде не тільки творчим надбанням автора, а цінним вкладом у скарбницю нашої української радянської культури. "Ріка мудрості" повинна прийнятися і довго жити на нашому родючому й плідному ґрунті і духовно збагачувати не одне покоління своїх читачів".

Як бачите, ці слова зобов'язують мене до ще більшої праці над нею. А воно – ніколи, бо й так із збіркою запізнився через одну гадюку (під шкірою друга) і тепер я мушу домагатися, щоб збірка таки потрапила в план 1958 року видання Укрлітвидаву.

Здається, усе: і посварився, і похвалився, як водиться.

Привіт вашій дружині і всім товаришам по роботі і по літоб'єднанню.

Ваш Микита Годованець

¹ Ідеться про рецензію Самійла Черненка "Дві книги подільських байкарів", уміщену у другому випуску альманаху "Літературне Поділля", де досить графаретно, за методом протиставлення проаналізовано книжки "Байки" Микити Годованця та "І таке буває" Василя Яцькова.

Вельмишановний Миколо Андрійовичу!

Вітаю Вас і Вашу родину з Новим роком і бажаю щастя, здоров'я і довгих років праці на користь нашої Батьківщини!

Моє здоров'я і настрої щось "на даному етапі" погані: якесь хворобливе зневір'я і упадок душевних сил, хоч, здається, ніяких даних для цього нема. Наче – навпаки: все гаразд, а от дивно, сам не знаю, звідки погане занепадницьке передчуття, мабуть це від поганого серця. А воно щось не поправляється. Це вже так: як держиться, то держиться, а як покотилося з гори, то – держись тільки!

Вітаю і всю нашу літторганізацію і всіх товаришів по редакції Вашої газети, бажаю їм в Новому році всіляких успіхів і багато щастя!

Василашко і Волохівський вірші Вам пошлють. Вони Ваші листи одержали, коли це має бути сторінка наших молодняків? Цікаво буде бачити їх в "Літ. газеті". Щасливі! Це не те, що було, коли я був у їх роках і в їх становищі!

Бувши в Києві оце в листопаді, я найшов і переписав свої вірші з "Маяка" за 1912–13–14 роки¹. Їх виявилось значно більш, ніж я думаю – і лірика, і сатира, і римовані загадки. Там і Тичининога вірша знайшов.

Бувайте, Ваш Мик. Годованець

№10

2.1.58

В/шановний Миколо Андрійовичу!

Ось ми уже в новому році. Так наче 1957-го й не було. Але скільки промайнуло за той рік, особливо для мене: він, як жоден рік з мого життя, мав для мене величезне значення (якщо не згадувати 1937-го).

Правду Ви кажете, що нічого мені хандрити. Але, знаєте, нервова система дуже порушена, травмована, а при невеликих невдачах чи перешкодах падаєш духом і виходиш з рівноваги. Але уявіть собі: як на небі сходить повний місяць, я вирівнююсь (помічено це за мною давно!), творча фантазія починає творити і душа моя ожива. Ось і зараз таке: очистилося небо від хмар, місяць засвітив, байки (нові) починають скакати по столі, і настрої подняєсь: я ще живий, я ще не вмер! – як ото в пісні співається.

Скажіть мені, як там Головін? Я написав йому на адресу редакції. Чи одержав він мого листа, – спитайте його. Лист був з приводу рецензії на наш альманах в "Літ. газеті".

Держіть у секреті: я хотів би, щоб мій гонорар за альманах пішов поза мою домашню адресу на таку адресу: г. Мерефа, Харківської області, ул. Советская, № 17. Василю Дмитрівичу Хижковому². Якщо Ваша ласка, накажіть бухгалтерії, щоб гроші мої переслали в Мерефу (покриваю борги за роки шатаній).

Вірші молодих наших ще, звісно, зелені. Хлопці тільки стають на ноги, а зростання в цій спеціальності – дуже повільна річ, навіть і для талантів. Я з ними попрацюю. Вони повірили дещо зайвого в себе, і послали, не проконсультувавшись зі мною. Потім у мене і говорили, що послали. Я потішив їх: там, мовляв, вас поправлять. Ну, я з ними поговорю і попрацюю. З сторінкою не варто квапитися. По собі суджу: треба шліфувати та шліфувати твори.

Ваш Мик. Годованець

¹ Донедавна вважалося, що свій перший вірш "І сонця блиск, й блакить небес..." М. Годованець опублікував 1913 р. в київському журналі "Маяк". Свідчення самого автора про публікації в "Маяку" ще 1912 р. спонукають до пошуку більш ранніх творів.

² У зв'язку із забороною поселитись у Кам'янці-Подільському Микиту Павловича після колимських таборів прихистила племінниця Марія та її чоловік Василь Хижкові в Мерефі на Харківщині, де він і жив протягом 1944–1954 рр. Вдячний М. Годованець згодом усіляко підтримував своїх родичів.

Дорогий Миколо Андрійовичу!

Оце, скажете, розписаєся!

Тільки-но закінчив читати повість Тулизики¹ в альманасі і бачу, що рецензент "Літ. газети" несправедливо очорнив її, як і вірші Головіна. Звісно, Тулизик – не Гончар і навіть не Стельмах, але талановитий початківець. Повість йому вдалася. Після доробки, зрозуміло, вона піде окремим виданням. Знання предмета, мови, вміння рисувати типи і ситуації.

Ви знаєте, я не критик і не прозаїк, а хотілось би поговорити про неї (повість Тулизики), попутно ставши в оборону й Головіна. Своєю статтею я мав би на увазі почати обговорення нашого альманаха в нашій газеті, відкрити, так би мовити, загальні збори нашої літорганізації з участю читацького активу.

Чи дасть газета мені для цього підєвальчик на рядків 200?

Порадьтесь з т. Боровським і сповістіть пошвидше, поки не погасло моє бажання і поки я не загруз в роботу над своїми збірками. Маю так днів 10-15 вільніших.

Чи буде в нашій газеті рецензія на альманах? Хто пише? Коли буде?

Не забудьте повідомити, розізнавши, чи одержав Головін мого листа, написаного на адресу редакції перед новим роком (так в середині грудня)? Де він, як його справи організаційні?

Може скажете, чому нема нічого в альманасі Яцькова?

Ваш Мик. Годованець

Дізнайтеся, чому не вислано гонорар нашим молоднякам – Волохівському та Василяшці. Вони ж без гроша.

№12

10.11.58

В/шановний Миколо Андрійовичу!

Привіт, привіт!

Хоч наша організація в цілому не працює, але молодь на здається, працює. Василяшко росте в сторону сатири. "Л. Г." відзначила хлопця, а Л-ко промовчав про нього – це теж ознака непогана. Днями він приніс мені пару віршів з сатири і лірику.

Отож, чує я, ніби Ви збираєтесь скликати зібрання членів обл. літоб'єднання. Було б непогано (знов пишу про це, як і торік) видати літ. сторінку до дня з'їзду. Якщо у Вас не підбереться матеріалу, то ми розпишемось в тому, що ми погано працюємо. На мою думку, не треба ставити дуже високих вимог, як поставив їх Л-ко, треба пам'ятати і враховувати, що ми маємо діло з початківцями, перед якими великий шлях розвитку і велика праця й наука впереді.

Дивіться, часто і наші письменники з стажем, зміщають вірші та й оповідання на ахті-які. Пам'ятаєте, в "Л. Г" була, вибачте, "поема" чи з "поєми" одного славного співака. А в "Дніпрі" поема одного славного поета теж не блищить поезією. Так що давайте те, що є у наших хлопців-початківців. Нехай нас приймають такими, які ми є.

Друге, що хотілось мені сказати: невже цього року буде у нас не зліт, а збіговисько? Треба б провести його за два дні: першого дня (субота) хай з півдня-збори, вранці в неділю по секціях робота, а ввечері з 5 до 7 г. громадський виступ перед солідною, добре забезпеченою і культурною, аудиторією. Щоб і люди, і самі ми переконались, що у нас є літорганізація.

Забезпечити готель, бо я, наприклад, цього року вже нездатний зробити таку прогулянку серед ночі, як торік було.

¹ Петро Іванович Тулизик (1920 р. н.) виправдав оцінку і сподівання класика літератури М. Годованця, згодом написав і опублікував низку повістей і романів, зокрема "Я скажу йому сама!", "Хто внесе прапор?", "Людина між людьми" та ін. Живе в рідному с. Великий Жванчик Дунаєвського району на Хмельниччині.

Цікаво, хто буде з Києва? Сповістіть мене, як буде змога. Мені це хотілось би зарані знати.

Я "розійшовся", розгулявся: на теми, на які ми вели розмову, написав кілька байок-фейлетонів. Привезу – почитаємо. А так... серце, щоб воно пропало! Сподіваюся, що до нашого дня покращає.

Привіт.

Ваш Мик. Годованець

Я не знаю, яку сатиру пише зараз Яцьков, а ось Василяшко дав непогані, уїдливі вірші на актуальні теми: про поводження молодих чубарів та сатиру на наших поетів, що тільки й пишуть про любов (та як пишуть?!).

Я, думаю, що можна дати в сторінку до літнаради.

М.А. Може й справді організує літсторінку? Тоді б чи не вмістили нову веселу, непогано написану, з узагальненням, байку на тему дуже свіжу в нашій сатиричній літературі: такої сатири я не здибав. Часто, буває у нас, підтримують людину, яка того не варта, підставляють під неї спину і руки, а вона...

Щодо кінцівки, то рішайте самі, яка краща. ("Здається все сказав"...).

Ваш М. Г.

№13

15.III.58

В/шановний Миколо Андрійовичу!

Доброго Вам здоров'я!

Побачив в "Літ. газеті" наше фото і нагадав, що Ваш фотограф фотографував нас в різних варіантах. Будьте ласкаві, попросіть його зробити мені по парі карток в усіх варіантах. Я заплачу, скільки він скаже, гадаю, що й інші товариші, засняті в гурті, захочуть мати фото, може б їх запитати, а можна і без цього замовити, Всяк візьме, що там та п'ятірка? Заплатять!

Друге: кажуть, що у Вашій газеті була замітка про нараду.

Я прошу Вас вислати мені "Р.П." в 2-х примірниках. Прошу наперед: якщо в газеті щось друкуватиметься таке, що матиме, на Вашу думку, інтерес для мене – одбирайте, чи купуйте по 2 прим. для мене. Витрати поверну і буду Вам вдячний, Я, бачте, роблю, собі альбом домашній. Копись не робив і жалкую: багато дечого пропало назавжди!

Ви читали наші декларації про воскресіння нашої організації Кам'янецької? Видавати векселя добре вміємо, а от робити... Вам варто було прибути на оргзасідання. Я тоді був у Києві, а то б я вніс був інші пропозиції.

Ви бачили мої байки в "Крокодиле" № 6? З Мінська теж прислали "Вожика" з моєю байкою. В № 3 "Жовтня" будуть мої езопівські байки. А ось "Дніпро" відмовляється... Нема пророка в отчезстві своєм!

Привіт дядькові Юхимові і всім решті співробітникам!

Привіт дружині!

Ваш М. Годованець

вул. Шевченка №85 (вже не 83)

№14

29.IV.58

Дорогі мої друзі!

Миколо Андрійовичу,

Юхиме Герасимовичу та К°.

Вітаю Вас з Первомаям і бажаю Вам усього найкращого в житті! Вітаю й дружини Ваші і діточок і їм шлю весняний привіт і найкращі побажання від усього серця!

Випийте там і за моє здоров'я чарчину оковитої!

А я тут за Вас вип'ю ситра і крикну ура.

¹ На щастя, ці альбоми дбайливо зберігав і нещодавно передав у фонди Хмельницького літературного музею син Анатолій Микитович Годованець. Вони стали у пригоді упорядникам збірки "Поезії 1917–1920 рр." (Хмельницький: Мельник А.А., 2008. – 78 с: іл.) М. Годованця, що побачила світ до 115-річчя від дня його народження.

Щоб Ви там згадували мене, послаю свою нову байку на тему патріотичну до дня преси. Я її послає Логвиненку для "Робітничої газети" (а чи встигне вона?). Написав її цієї ночі, по-свіжому, мені здається (як воно завжди здається автору), непоганою, як на актуальні байки.

Якщо це зручно і якщо байка Вам сподобається, то чи не використати її в "Рад. Поділлі" до номера, присвяченого дню преси? Дивіться, Вам видніш.

Я можу похвалитися 1) тим, що вже книжка моя перчанська "Осел на хаті" вийшла – маю сигнальний примірник, 2) тим, що в квітні написав 50 нових езопівських байок, десять своїх опрацював і нових нашкрявав. Трохи забагато, боюсь, щоб знов від перепрацювання не злягти, як торік було. Езопівські у мене оригінальні: маленькі, мініатюрні – по 4-8-12 рядків. Зате гостренькі, з перчиком. Колять під ребро. Підуть в додаток до 150 в збірку "Ріка Мудрості".

Для Вас опрацювую остаточно "Казку про золоту рибку". Це буде цінний подарунок молоді нашої в альманах. Передам Є.М., як ми з нею і умовились.

Ваш Мик. Годованець

№15

29.IV.58

**Шановні Юхиме Герасимовичу
і Миколо Андрійовичу!**

Як і умовилися, подаю для альманаха свою казку "Про золоту рибку". Це буде мій подарунок для нашої молоді до сорокаріччя Комсомолу – плід більш як сорокарічного труда.

З пошаною Микита Годованець.

№16

В/шановний Миколо Андрійовичу!

Насамперед, дякую комусь (не знаю кому) за надіслану фотографію. Надіслали, а й слова не написали, що у Вас за невічливі люди?! Кинули як межі очі. Я хотів би віддячити фотографа. Одне фото – то гарно, але ж ми там фотографувалися і з редакційними робітниками, і я хотів би мати й те фото.

Як одужаєте, то візьміть у фотографа ще одно фото (Ви, як були у нас, то говорили, що у Вас дві картки, значить хтось одне привласнив?), заплатіть йому, а я поверну Вам витрати.

Друге діло: попросіть тов. Дайчмана, хай купить для мене примірників п'ять газети з рец., я тут можу прозивати. Треба буде послати в "Перець" Макієчуку, в Держлітвидав тощо. Я прошу тов. Самійла: хай він приділить більше уваги Езоповим байкам. Широко висвітлить їх з усякого погляду. Я пошлю в Держлітвидав, а там саме тепер почали роботу над моєю збіркою Езопових байок. Так що голос периферії буде для них солідним голосом на користь Езопа. Добре? Якщо вже зроблена, то хай додасть до рецензії пару абзаці спец. про Езопові байки: торкнеться історії використання Езопових сюжетів Лафонтеном, Федром, Криловим, Боровиковським та Глібовим. Мої байки зроблені своєрідно і в них бачимо героїв наших днів, що і є їх основною позитивною ознакою (крім майстерності, розуміється).

Щодо поїздки по периферії: боюся – тиск крові високий у зв'язку з сонячною погодою та вітрами. Якби погода випала не жарка та стан мій був добрий... Хочеться провітритися. Викликайте: коли, що і як?

Ваш Мик. Годованець

¹ Казка "Про золоту рибку" була опублікована у третьому номері літературно-художнього та громадсько-політичного альманаху Хмельницького літоб'єднання "Літературне Поділля" 1958 р., але вже під назвою "Казка про золоту рибку (за О.С. Пушкіним)" (С. 153-161). Її можна зарахувати до шедеврів української перекладної літератури. Варта видання окремою ілюстрованою книжкою для дітей.

Микола Андрійович!

Вилайте мене, старого дивака: нащо виганяти пастися "Ослицю" на квітник, коли він ще не визріє!? Вже скільки разів сам собі казав: ніколи не поспішай посилати свіжину. А тут вночі написав, а на ранок вигнає пастися. Тільки як будете лаяти, то добре лайте, щоб удруге знає. Знає і так не робив.

Посилаю другу редакцію. Не для друку, а на критику. Присилайте щирі критику – допоможе. Найгострішу.

М.Г.

Микита Годованець**ОСЛИЦЯ В КВІТНИКУ (Байка)****Перший варіант**

У відповідь тим закордонним злісним сичам та буркотунам, що нашу пресу і художню літературу обвинувачують у личкуванні чудесної радянської діяльності.

Ослиця внурилась, через квітник
брела,

Як завжди зла,
На світ увесь гнівлива;
Буркоче Солов'ю: – Ой, пташко ти чудна!
Одна лиш квітка розцвіла,
Одна,
А ти розтьохкалась, весела і щаслива,
Мов квітами укрилась вся земля,
Дзвениш-радієш, аж дрижить гілля.
Ось я її коетну,
Тоді по чім пізнаєш ти весну?! –
Сміється птах: "Ти бачиш лиш одну?
На світ ти дивишся крізь пельку!
Чухрай собі, дурний Омельку,
Приходь-но завтра по рану!"
На ранок весь квітник

Розкрив квітчасті очі.

Співець весни
Ще радісній регоче.
Ослиця знов своє веде, і злісна і сумна:
– Подумаєш: порозпускались квіти!
Ну, розумію, перша – новина.
А тут чого радіти?
На те весна!

І навесні і восени
Краса життя таким не служить, –
Їх серце з радістю не дружить:
Буркотуни!
Вони
Досягнень наших бачити не вміють
Ще й ганять тих, що радість нашу піють.

Другий варіант

Ослиця до хліва через квітник брела,
Сумна як завжди, зла,
На світ ясний гнівлива.
Буркоче Солов'ю: – Ой, пташко ти
чудна!

Одна лиш квітка розцвіла, одна,
А ти, забравшись між гілля,
Розтьохкалась, весела і щаслива,
так ніби квітами укрилась вся земля...
Ось я ту квіточку коетну,
По чім тоді пізнаєш ти весну? –
Сміється птах: "Не каркай, потороче!
Приходь-но завтра порану!"
Засяло сонечко по теплій ночі –
Увесь квітник розкрив квітчасті очі.

Знов Соловей-музика виграс.
Ослиця знов своє,
І злісна і сумна:
– Пхе! Чваняться! Порозпускались квіти!
Була одна, ну перша, новина,
А тут чого радіти?
На те весна!

Ні навесні, ні восени
Закон життя таким не служить, –
Їх серце з правдою не дружить:
Не люблять наших квітників вони!
Нехай їм що – свої правлять
Ще й ганять тих, що радість нашу
славлять.

Дорогий Миколо Андрійовичу!

Учора повернувся з Києва. Поїхав діло справити і погуляти, а довелось "гуляти" наприляжки в лікарні: важко захворіє.

Почуваю себе погано, до того ж погода хмарна, а це для гіпертоніка – біда!

Ваші листи мене схвилювали. Ви не сказали, де гадаєте провести поширене засідання – у Вас там, чи в Кам'янці? Бажано б тут, бо їхати мені незмога.

По-друге, було б гарно влаштувати засідання при зустрічі з читачами чи в домі культури, чи в залі педінституту. І без ніяких там адрес, що їх вигадає був Тищенко і цим всю справу зіпсував. Хіба справа в пишноті, чи якихось зовнішніх відзнаках?

Якщо Ви будете тут у нас днями, побалакали б про цю справу. Студенти с/г технікуму знають мої байки (читали на вечорі укр. байки), то прочитали б; вірші 1912–13–14 рр., 1917, 1918 і пізніші прочитали б хтось (хай би і з паперу), а я на закінчення прочитає би щось з останніх байок – веселе, жвавеньке.

Може б попросили самодіяльність 3-ї сер. школи виступити перед зборами з кількома номерами та піснями (хор у них гарний, як і самодіяльність).

Матеріали доберемо тут.

Мене на порозі лікарні зустріли приємні речі: рецензія Петрова в "Л.Г." та в журналі "Жовтень" (№ 6).

Сьогодні зроблю першу вилазку в місто.

Якщо не друкували ще моєї байки "Ослиця в квітнику", то даю останню редакцію (поправив пару місць).

Поки бувайте здорові. Привіт усім.

Ваш Мик. Годованець

№19

20.IX.58

Дорогий Миколо Андрійовичу!

Чекаю: коли ж ми поїдемо в Шепетівку? Хоч би погода була гарна, і, головне, щоб там на місці була проведена належна підготовка. Бо гірко буде труд такий прийняти, а там не буде кому читати.

Чекаю кінця вашій ред. роботі над альманахом. Хотілось би, щоб він швидше, до свята, вийшов.

Я Вам послав правку своєї казки. Глядіть же, щоб мої нові сторінки були вкладені, замість старих.

Я підганяв Альперина з оповіданням, і ось Вам. Я його пару разів читав, правив трохи, гадаю, що по темі і зроблене непогано.

Цікаво, чи Баженов виправив кінець, як те я йому радив: щоб остання зустріч з дівчиною не була така надумана. Я пропонував йому робити так, що хлопець сам зрозумів, яку велику і чудову роботу з ним провели його товариші і товаришки, жертвуючи собою і своїм часом, щоб перекувати його. І він за це вдячний і розлучається з нею без кривди, хоч і з жалем. Він вдячний їй і сподівається на зустріч при кращих умовах, коли і вона скаже йому миле слово. Вона: – і це не виключене.

Бувайте.

Ваш Мик. Годованець

№20

20.V. 59

В/шановний Миколо Андрійовичу!

Насилу спромігся. Усе нездужається та нездужається.

Посилаю десяток байок за сюжетами Езопа, що увійшли у "Вибране". Багато з езових байок уже надруковані, чимало розіслані в журнали.

Вам я одбирає з того, що є під таким поглядом, щоб байки зачіпали якусь громадську тему, чи зачіпали якесь негативне явище в житті людини, чи в її властивості. Дивіться. Збоку видніше.

Цікаво, які функції Вам залишені: тільки організатора матеріалу, чи наша редколегія буде відповідальна і за матеріал?

А чи не вийде так, що наш альманах зіллуть з Вінницьким?

А чи не вирішуватимуть долю нашого альманаха (його літературне лице) літератори Вінниччини?

№ 3 виглядає дуже гарно – і поезії, і проза, сатира [див.: 4].

Чи послали Ви Логвиненку, нашому присяжному критикові? Якщо він писатиме критику, то побоююся, що знов натисне на початківців. Він забуває, що Поділля – не Одеса, не Донбас, не Львів.

Бувайте. Привітайте дружину, доньку та сінка від дідуся Микити.

Іду відпочивати в своє село, в ліс і... боюся: чи вернусь здоров. Дорога трудна (по вузькоколійній).

Моя там адреса: Ладиженський р-н, Черкаська обл., село Колодисте, п/путі 9 км Ткачуку І.Я. (для М. Годованця).

Передайте цю адресу Сочивцям.

Ваш Мик. Годованець

ЛІТЕРАТУРА

1. Годованець М. Байки. – К.: Рад. письм., 1957. – 224 с.
2. Кам'янець-Подільський: Літературно-художній альманах / Редкол.: Ю. Альперін, Є. Гінзбург, Д. Мороз, А. Панасенко, М. Скорський, Є. Сокрутенко, В. Тищенко. – Кам'янець-Подільський: Хмельниц. обл. вид-во, 1956. – Вип. 1. – 128 с.: іл.
3. Літературне Поділля: Збірка творів письменників-початківців Хмельниц. обл. літоб'єднання / Редкол.: О. Бойко, Ю. Боровський (редактор), С. Дайчман, О. Осетров, О. Сімаков, М. Скорський, В. Тищенко. – Хмельницький: Хмельниц. обл. вид-во, 1957. – № 2. – 256 с.: іл. – Тираж 5000. – Присвячена 40-річчю Великого Жовтня. У цій збірці вміщено три байки М. Годованця "Гадюка і Пилака", "Рибалка і Риби", "Бідак і Божок". Гумористичний цех представлений також байкою М. Кльоца "Слон пожежник" та гуморескою І. Сочівця "Охрімів резерви".
4. Літературне Поділля: Літ.-худ. та громад.-політ. альманах Хмельницького літ. об'єднання / Редкол.: С. Дайчман, О. Осетров, О. Сімаков, М. Скорський (редактор), В. Тищенко. – Хмельницький: Хмельниц. обл. вид-во, 1958. – № 3. – 194 с.: іл. – Присв. 40-річчю лєнін. комс. – Тираж 500. – Вмістив твори 30 авторів. Тема – комсомол, героїка молодих тому й розпочинається статтею П. Крижанівського про комсомол Кам'яниччини 20-к років. Містить вірші Г. Храпача, Б. Комського, І. Рибичького про бойові традиції, повість Василя Баженова "Коли поруч друзі", літературознавчий аналіз М.А. Скорського творів Павла Автомонова "Коли розлучається двоє" (1958), "Ліс шумить" (1955), "Віктор Кошик" (1957). М. Годованець дав високохудожній переклад казки О. Пушкіна про золоту рибку. В. Василяшко – "На жнивах – світання". Серед авторів – А. Шерстинюк, М. Головин, І. Сочивець, В. Тищенко (А. Кобилиця у фольклорі), О. Кухар-Онищенко та ін.
5. Особистий архів М.А. Скорського. – Спр. 2. – Арк. 1–2.
6. Прокопчук В. "Доля пронесла нас крізь злигодні життя..." (За матер. епістолярної спадщини М.П. Годованця) // Вітчизна. – 2009. – № 3–4.
7. Прокопчук В. Грані постколімського життя і творчості класика української байки М.П. Годованця (до 115-ї річниці від дня народження) // Мофе: літ.-худ. та громад.-політ. журн. Одеської обл. орг. НСПУ. – 2008. – № 3, верес. – С. 169–181.
8. Прокопчук В. З епістолярної спадщини М.П. Годованця: грані постколімського життя і творчості (до 115-ої річниці від дня народження) // Іван Огієнко і сучасна наука та освіта: Наук. зб.: Серія історична та філологічна. – Кам'янець-Подільський: К-ПНУ, 2008. – Вип. V. – С. 230–249.
9. Сохайська Є. Микола Андрійович Скорський // Кам'янець-Подільський державний університет в особах. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2003. – Т. 1. – С. 591–594.

Вступне слово й коментарі Віктора Прокопчука, Льва Баженова

Отримано 27 липня 2010 р.

м. Кам'янець-Подільський